

Asia: VN/10633/2020

Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän väliraportti

Väliraportissa on kuvattu koronaviruskriisin aikaista digiloikkaa laajasti eri sektoreilla. Katsotteko, että sektorien kehitystyötä on kuvattu riittävällä tavalla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Katsotteko, että toimet, joita väliraportissa esitetään, riittävässä määrin edistävät tavoitteita? Jos ette, miten toimenpiteitä tulisi täydentää?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Mitkä toimenpide-ehdotukset tulisi priorisoida? Millä perusteilla?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Mitä toimenpide-ehdotusten toteutuksessa tulee huomioida?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Toimenpide-ehdotuksissa on viitattu jo käynnissä oleviin hankkeisiin, joiden osana toimenpiteitä voidaan edistää. Tunnistatteko muita hankkeita, joihin toimenpiteet tulisi kytkeä?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Keitä toimenpiteissä ja niiden toteutuksessa/mahdollisissa tulevissa hankkeissa tulisi olla mukana ja miten hankkeet tulisi resursoida? Olisitteko itse halukas osallistumaan toteutukseen?

Voitte kirjoittaa vastauksenne alla olevaan tekstikenttään

-

Vapaamuotoinen lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

FiComin lausunto Digitaaliset keinot koronaviruskriisin jälkihoidossa -työryhmän väliraportista

FiCom kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja esittää kunnioittavasti seuraavaa:

FiComin keskeiset viestit

- Kilpaillut markkinat takaavat nopeat ja kohtuuhintaiset laajakaistayhteydet. Regulaation ja hallinnon tulee toimia mahdollistajana mm. teknologianeutraliteetin ja syrjimättömyyden takaamiseksi.
- Yhden luukun mallia ja kysy vain kerran -periaatetta koskevat toimenpide-ehdotukset ovat erittäin kannatettavia. Asioinnissa tulee pyrkiä kokonaisvaltaiseen digitalisaatioon sekä yhdenmukaistaa alueellisia lupakäytäntöjä.

Paikka- ja aikariippumattoman arjen mahdollistaminen

Työryhmä ehdottaa, että mahdollisuudet viihde-, kulttuuri- ja liikuntapalveluiden arvonlisäverokannan yhtenäistämiseen, riippumatta siitä, tarjotaanko palvelua paikan päällä vai digitaalisessa muodossa striimauksena tai tallenteena, tulisi selvittää. FiComin mielestä digitaalisten tuotteiden alv-kannan alentaminen on toteutettava täysimääräisesti ja mahdollisimman pian. Muutos laskee tilattavien digitaalisten tuotteiden hintoja sekä parantaa alan yritysten toimintaedellytyksiä, kun siirrytään yhä enemmän tilausmaksuihin pohjaaviin ansaintamalleihin.

Digitaalisten valmiuksien turvaaminen – verkot, yhteydet, turvallisuus, teknologiat

Toimenpide-ehdotuksen tavoitteena on turvata nopeiden ja kohtuuhintaisten laajakaistayhteyksien toimintavarmuus, turvallisuus ja saavutettavuus paikka- ja aikariippumattomaan arkeen,

etäasiointiin sekä sähköisten palvelujen käyttämiseksi ja tarjoamiseksi. FiCom on samaa mieltä tavoitteesta. Kilpaillut markkinat takaavat toimivat, laadukkaat ja kohtuuhintaiset laajakaistayhteydet. Regulaation ja hallinnon tehtävä on olla mahdollistaja ja markkinaehtoisten toimijoiden puolestaan toteuttaja.

Tavoitteen toteuttamiseksi jatketaan taajuus- ja viestintäpolitiikkaa, joka mahdollistaa innovatiivisten langattoman tiedonsiirron ratkaisujen kehittämisen ja uusien pienoperaattoreiden markkinoille tulemisen. FiComin mukaan tässä toteutusmallissa tulee ottaa huomioon nykyisen taajuuspolitiikan toimintatavat ja saavutukset, joilla Suomi on globaalisti langattoman tiedonsiirron ykkösmaa. FiCom kannattaa kilpailua: kilpailuilla langattoman tiedonsiirron markkinoilla toimivia toimijoita tulee kohdella yhdenvertaisesti ja syrjimättömästi tasapuolisen kilpailun ja markkinahäiriöiden välttämiseksi.

Mainitun tavoitteen toteuttamiseksi työryhmä ehdottaa lisäksi, että kartoitetaan ja tehostetaan langattoman verkkoteknologian ja valokuituyhteyksien käyttöönottoon instrumenttien vaikuttavuutta: yhteisrakentaminen, peittovelvoitteet, rahoitusohjelmat (mm. alueellinen, kansallinen, EU), tehostetaan kuntien lupakäytäntöjä ja vauhditetaan käyttöönottoa taloudellisella tuella (ml. laajakaistatuen jatko ja kotitalousvähennyksen laajentaminen) osana LVM:n digitaalisen infrastruktuurin strategian toimeenpanoa.

FiCom kannattaa vahvasti ehdotusta ja haluaa lisätä, että eri teknologioita tulee kohdella tasapuolisesti ja syrjimättömästi, jotta kilpailulle ja uusille innovaatioille on jatkossakin kannustimia ja mahdollisuuksia ja jotta loppukäyttäjien kuten kuluttajien valinnanvapaus säilyy myös jatkossa. Lisäksi FiCom toteaa, että lähtökohtaisesti viestintäverkot rakennetaan markkinaehtoisesti, ja jos julkisia rahoitusinstrumentteja harkitaan, tulee niiden käyttöä arvioida aidosti teknologianeutraalisti ja muutoinkin hyvin huolellisesti markkinahäiriöiden välttämiseksi.

Työryhmän mukaan uusien tietojärjestelmien, digitaalisten palvelujen ja tekoälyn hyödyntämisen ja käyttämisen lähtökohtana tulisi varmistaa sisäänrakennettu tietoturvallisuus ja tietosuoja. Tietoturva ja tietosuoja tulisi huomioida uusien julkisen hallinnon tietojärjestelmiä ja digitaalisia palveluja koskevissa lainsäädännöissä ja ohjeistuksissa. Myös julkisen hallinnon avoimen datan hyödyntämistä koskevassa lainsäädännössä tulisi asettaa reunaehdot tietojen yhdistämisestä mahdollisesti aiheutuvien tietoturva- ja tietosuojariskien minimoimiseksi. Tavoite on erittäin kannatettava.

Työryhmä ehdottaa, että Suomeen perustetaan EU:n Digitaalinen Eurooppa -ohjelman mahdollistama, yrityslähtöisesti organisoitava digitaalinen innovaatiokeskittymä sekä EU-mallin mukainen digiosaamisen yhteenliittymä National Coalitions for Digital Skills and Jobs. Jo olemassa olevat EU:n digiohjelmat muodostavat selkeän ja toisiaan täydentävän kokonaisuuden. Eri ohjelmien päällekkäisyyttä tulee välttää ja vastaavien kansallisten ohjelmien osalta tulee huomioida, miten ne ovat linjassa EU-ohjelmien kanssa esimerkiksi tekoälyn osalta.

Digiosallisuus – osaaminen ja yhdenvertaisuus

[---]

Digitaalisten toimintamallien kehittäminen – sähköiset palvelut ja päätöksenteko

Väli raportissaan työryhmä toteaa, että oikeusministeriön automaattisen päätöksenteon hanketta vauhdittamalla saadaan automatisoituvan ja myös koneoppimista hyödyntävän viranomaispäätöksen pelisäännöt selville, hyvän hallinnon periaate toteutuu ja hallinto tehostuu. Myös FiComin mielestä hanketta tulisi ehdottomasti vauhdittaa, koska oikeusministeriöstä keväällä 2020 saadun tiedon mukaan ministeriössä laadittavan arviomuistion pohjalta valmisteltava hallituksen esitys on tarkoitus julkaista vasta keväällä 2021.

Työryhmän mukaan digitaalisten toimintamallien kehittämisessä keskeistä on edellytysten luominen kaikkien julkisten palvelujen sähköiseen saatavuudelle, sähköiselle asioinnille ja sähköiselle allekirjoitukselle poistamalla lainsäädäntöesteitä sekä turvaamalla sähköinen tunnistautuminen kaikille. Suomessa on tällä hetkellä käynnissä kaksi valtiovarainministeriön hanketta, jotka molemmat koskevat kansalaisten tunnistamista sähköisissä palveluissa. Kumpikaan hanke ei – varsinkaan nykyisessä koronavaiheessa aiheuttamassa taloustilanteessa – ole realistinen tai edes tarpeellinen. Valtaosa hankkeissa esitetyistä tunnistamisen ongelmista voidaan ratkaista nykyisin käytössä olevaa sähköistä tunnistamista kehittämällä. Ratkaisut eivät riipu teknisistä asioista eikä lainsäädännöstäkään, vaan kysymys on puhtaasti poliittinen: jatketaanko markkinavetoisella vai valtion vaihtoehdolla – ja kumpi tuottaa parhaan ja kustannustehokkaan lopputuloksen.

Kansalaiset ovat nyt poikkeusoloissa asioineet entistä enemmän sähköisesti. Tämä on osoittanut, että tämänhetkiset tunnistusratkaisumme toimivat. Niin julkisen kuin yksityisen sektorin digitaalisten palvelujen kehittyminen kuitenkin edellyttää, että käyttäjien tunnistaminen on mahdollisimman helppoa ja kohtuuhintaista myös palvelujen tarjoajille. Asian korjaamiseen riittää, että valtio kehittää identiteetinhallintajärjestelmänsä yhteistyössä tunnistamispalveluita tarjoavien markkinatoimijoiden kanssa.

Valtion identiteetinhallintajärjestelmän uudistamiseen tähtäävässä hankkeessa on tasaisin väliajoin väläytelty vaihtoehtoa, että valtio siirtyisi kilpailemaan markkinatoimijoiden kanssa omalla tunnistamisvälineellään. Ehdotus on korkeiden kustannusten lisäksi myös kilpailuoikeudellisesti ja valtioneuvoston kannalta ongelmallinen.

Esimerkiksi alaikäisten, EU:n ulkopuolisesta maasta tulevien henkilöiden, turvapaikanhakijoiden, suomalaisten viranomaisten kanssa asioivien EU-kansalaisen sekä muiden suljettujen kohderyhmien tunnistamisen ongelmat voidaan ratkaista Mobiilivarmenteen yhteistyömallilla tai valtion ja markkinatoimijoiden yhteistyöllä kehitetyillä erillisillä tunnistusratkaisuilla.

Myös Mobiilivarmennetta on kehitetty. Sen uudet ominaisuudet ovat käyttäjien saatavilla vielä tänä vuonna. Vahvan sähköisen tunnistamisen lisäksi uusi Mobiilivarmenne voi toimia myös yleiskäyttöisenä tunnistusvälineenä korvaamassa käyttäjätunnukset ja salasanat. Uudistuva Mobiilivarmenne tukee älypuhelin biometrisiä tunnistuksia eli sormenjälki- ja kasvotunnistusta, mikä tekee varmenteen käyttöön otosta entistä helpompaa: sen voi ottaa käyttöön itsepalveluna myös passin ja henkilökortin avulla.

Hallinnon keventäminen

FiCom kannattaa ja pitää erittäin hyvinä ehdotuksia yhden luukun mallia ja kysy vain kerran -periaatetta. Niiden toteutuksella edistettäisiin ja helpotettaisiin merkittävästi viestintäverkkoinfrastruktuurin rakentamista ja sijoittamista. Lupaprosessien täydellinen digitalisointi sekä eri lupakäytäntöjen yhdenmukaistaminen kuntasektorilla ovat FiComin keskeisiä tavoitteita. Viestintäverkkoja rakennetaan valtakunnallisesti, mutta eri alueiden rakentamis- ja sijoituslupakäytännöt vaihtelevat suuresti. Ehdotukset vähentäisivät myös huomattavasti kaikkien osapuolten hallinnollista taakkaa, tehostaisivat toimintoja ja toisivat merkittäviä kustannussäästöjä.

Tiedon hyödyntäminen ja tietovarannot

Työryhmän mukaan datan saatavuutta ja liikkuvuutta tulee edistää sekä kansallisella että EU-tasolla. Osana EU:n datastrategian toteutusta olisi Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella julkaistuja datatalouden periaatteita jalkautettava sekä tiedon hyödyntämistä ja yhteentoimivuutta lisäävien alusta- ja välityspalvelujen muodostamista edistettävä. Tiedon hyödyntämiseksi julkisin varoin kerättyä tietoa tulisi työryhmän mukaan avata yksityisyyden- ja liikesalaisuuksien suoja huomioiden. Lisäksi tiedolla johtamisen parantamiseksi tulisi edistää tiedon saatavuutta ja ajantasaisuutta sekä esimerkiksi koneoppimisen käyttöönottoa.

Työryhmän ehdotukset datatalouden edistämiseksi ovat kannatettavia. Elinkeinoelämän toimintamahdollisuuksia voidaan parantaa luomalla edellytyksiä tekoälyn ja alustatalouden sähköisille palveluille sekä edistämällä hyvää, sujuvaa sääntelyä. Lähitulevaisuuden haasteita on avata julkisia rajapintoja niin, että kansalaisille voidaan markkinaehtoisesti luoda parhaita mahdollisia palveluita.

Tietoliikenteen- ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry

Marko Lahtinen ja Asko Metsola

lakiasiat

Lahtinen Marko
Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry